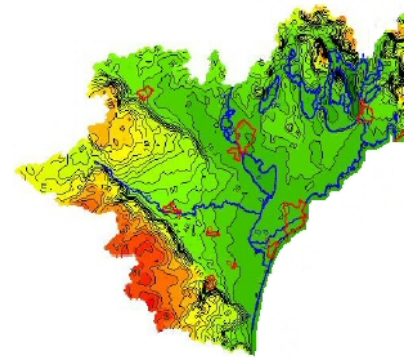

GRUNDVATTENRÅDET FÖR KRISTIANSTADSSLÄTTEN

Mötesprotokoll 8 oktober 2007

1. Mötet öppnas.

Mötet öppnades av Henrik Brink, vd Hässleholms vatten. Michael Dahlman berättar vad som hänt sedan förra mötet. Michael Dahlman och Johanna Larsson gick utbildning i modellprogrammet MIKE SHE i juni, vilket är ett viktigt verktyg för förståelsen om grundvatten på Kristianstadsslätten.

2. Godkännande av dagordning.

Henrik Brink föreslog en presentationsrunda av deltagarna. Dagordning godkändes.

3. Val av mötesordförande.

Henrik Brink, vd för Hässleholms vatten, valdes till mötesordförande.

4. Fritt fram för deltagarna att dela med sig av sina funderingar eller tankar kring Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten.

Hans Persson, LRF, konstaterar skämtsamt att sommarens nederbörd gör det svårt att tänka att vi någonsin kommer att få problem med vattenmängder.

5. Presentation av de brunnar som används för övervakning av grundvatten.

Michael Dahlman presenterade nuvarande övervakning av grundvattennivåer och kvalitet.

Övervakning av grundvattennivå:

C4 Teknik har 4st observationsborrhör i centrala Kristianstad, några av dem har man lodat sedan 1950- talet. Ytterligare ett antal ingår i kvartalsrundan, även de har långa mätserier och ligger i närheten av Kristianstad. Dessa är även påverkade av grundvattenuttag i stor utsträckning. Ett antal av kommunens vattenverk har vattendom där tiden för oförutsedd skada ej ännu löpt ut, vilket gör att kring dessa lodas grundvatten i ett eller ett par observationsborrhör/brunnar. Dessa mätningars betydelse för generella grundvattennivåer kan ifrågasättas, deras placering är i huvudsak för att följa ett uttags påverkansområde och dess begränsning.

Grunda observationsrör finns utplacerat utmed kusten, och var från början en del av kustplanen. Dessa har visat sig intressanta även för övrig kunskap, t ex har de högst nivåerna i år uppmätts nu i somras, detta pga allt regn.

SGU har månadsrapportering av grundvattennivåer där en brunn i Vanneberga representerar det djupa grundvattnets nivåer och en i Mosslunda representerar ytligt grundvatten. SGU har även på försommaren återupptagit Nymö och Fjälkinge, som ingick i det tidigare övervakningsprogrammet som löpte på 70-80talet.

Härlövsdeponin, här finns observationsborrhör som är både grunda och djupa och lodas 1 gång/kvartal. Deras syfte är i huvudsak egenkontroll av deponin och lakvatten.

Grundvattennivåerna kan redovisas i diagram, där Torget Vilan och Udden visades som exempel.

Sommarens regn verkar även ha påverkat det djupa grundvattnet t ex i Mjällby uppmättes i en 60 meter djup brunn (bevattning) lika höga värden i somras, som i februari mars 2002, vilket tidigare varit en rekordmånad för de senaste 6 åren, enligt Ove Gustafsson.

Övervakning av grundvattenkvalitet:

Ett framtida övervakningsprogram av grundvattenkvalitet ska ha ett syfte; vad ska vi få veta och vad vill vi veta om kvaliteten på grundvatten? Strategin

ska vara både geografisk och att olika geologiska formationer undersöks. Viktigt är även en rapportering och utvärdering av resultaten.

C4 Teknik ska starta ett varningssystem (Early Warning System) – med ett antal observationsrör som ska fungera som varningssignal i god tid, innan förorenat grundvattnen är på väg till de centrala vattentäkterna. Placeringen har gjorts baserat på resultat från MIKE SHE simuleringar tillsammans med bedömningar av känslighet med hänsyn till markanvändning, inströmningsområden etc.

Nitratprogrammet – sedan 1980- talet användes brunnar för provtagning av grundvatten i inströmningsområden och programmet drevs av MHK, Kristianstads kommun. Programmet är idag vilande, men Anna Bryllert från miljökontoret meddelar att det troligen ska startas igen nästa år. Programmet kan komma att modifieras, både med vilka intervall provtagning ska ske och glesa ut antalet provtagningspunkter. Ove Gustafsson och Carl Andersson påpekade att nitratföreningar ofta kan vara lokala och svänga mycket (åtminstone i grunda borrar) och bero på bristfällig brunnskonstruktion. Det är viktigt att brunnar som används för provtagning är "hela" och att man kan försäkra sig om att man provtar grundvatten från rätt nivå. C4 Teknik påpekar att idag görs nya observationsborrar med plaströr hela vägen ner och tätning på utsidan, detta då syftet med borrhorna är just kvalitetsövervakning.

Råvatten i kommunernas vattenverk analyseras inte i lika stor utsträckning idag som för några år sedan, detta pga Livsmedelverkets lagstiftning. Kristianstad kommun har ett färre antal parametrar på råvatten, Hässleholms Vatten analyserar, men inte så systematiserat som är önskvärt, och Bromölla Vatten avser att återuppta analys av råvatten nu i november. Ej heller livsmedelindustrin utför analyser av råvatten i samma utsträckning som förr. De flesta anser att man mister värdefull information genom att inte analysera råvatten men samtidigt är analyserna dyra. I många vattenverk där ingen rening görs är dricksvatten hos användaren, åtminstone indirekt, representativt för råvatten. En varningssignal höjs dock för att jämföra råvattenprov med dricksvattenprov, åtminstone om det görs utan direkt eftertanke.

För bevattningsborrhör så ingår inte vattenprovtagning, åtminstone inte i senare års vattendoromar. Tidigare var det vanligt med vattenprov vartannat år efter bevattning upphört. Olika vattendoromar säger dock olika. Hans Persson, LRF, påpekar att vissa grödor idag (ex sallad) kräver troligen att bevattningen sker med vatten av mycket god kvalitet, vilket är ett krav från handeln.

Enskilda brunnar – stickprov. Väldigt många stickprov finns, vilket kan ge en bra bedömning över den generella bilden av grundvatten i området.

Mjölkgårdar- Skånemejerierna och anslutna gårdar har regelbunden provtagning och analys av vattenkvaliteten.

SGU bedriver ingen egen övervakning av grundvattenkvalitet i dagsläget.

God kemisk status för grundvatten, enligt EUs vattendirektiv, definieras genom att uppnå följande kriterier - inga miljömässigt signifikanta uppåtgående trender, nationellt satta tröskelvärden samt kvalitetsnormer på gemenskapsnivå. Tröskelvärden för Sverige är inte satta i dagsläget, gemensamma kvalitetsnormer är för nitrat 50mg/l, för aktiva ämnen i bekämpningsmedel 0,1µg/l eller 0,5 µg/l (totalt). God status för en grundvattenförekomst uppnås genom god kemisk status samt balans mellan uttag och grundvattenbildning.

5. Förslag om hur ett framtida övervakningsprogram kan läggas upp.

Syftet med övervakningen ska vara klarlagt och rapportering ska göras.

Djupa grundvattnet ändrar sig inte så mycket mellan höga och låga nivåer var en av slutsatserna från SGU:s övervakning 70-80 talet, så borran på Rinkabyfältet ("scout-borran") räcker för att följa och representera djupt grundvatten. Denna kunde då bli ett bra komplement till SGU:s djupa brunn i Vanneberga. En bättre strategi är nog att koncentrera sig på mindre magasin, som inte är påverkade av andra uttag i stor utsträckning men som påverkas av nederbörd framför allt. Kombination av liten grundvattenbildning och mer uttag, slår igenom ganska fort i mindre magasin. Detta är mycket svårare att se i större magasin, som i glaukonitsanden. Förslag: följa ett område med sand eller en moränavlagring? C4 Teknik återkommer med fler alternativ och

övervakningen bör komplettera SGU:s, deras borra i Nymö är t ex representativ för opåverkat grundvatten.

Önskvärd teknik är så kallade Divers för automatisk avläsning av grundvattennivån, kanske även med checkpoints och loggning direkt via Internet. Denna teknik bäst lämpad för mindre grundvattenmagasin med mer svängningar/snabbare respons, än för djupa sandstensborrhör. Ett förslag var Everöds flygplats, där får man definitivt tillgång till uppkoppling för internetöverföring.

Lyckeby Stärkelsen har ett 30tal brunnar, djupa som grunda, som ingår i ett nitratprogram. Brunnarna ingick från början i recipientkontroll men de har fortsatt med det. De ska möjligen lägga ner programmet pga stabilisering men det kan finnas några som är intressanta än idag för fortsatt provtagning.

Att få till ett bra övervakningsprogram för grundvattenkvalitet ses som ett lite mer komplicerat. Frågan är fortfarande öppen för vad man ska övervaka, finansiering (t ex bekämpningsmedel är mycket dyrt att analysera) men även vilka borrhör som ska användas. Det är nödvändigt att man kan försäkra sig om att borrhör är hel och att det inte sker inläckage av grundvatten från andra nivåer.

6. Vattenbalans – arbetet med att samla in aktuella uppgifter om vattenuttag och beräkna vattenbalans har påbörjats. En jämförelse av hur vattenbalansen kan se utan uttag med hur den ser ut med uttag, liknande de på 1980 –talet, presenteras.

I MIKE SHE har vattenbalansberäkningar utförts för två olika scenarier: noll- och referensscenariot samt för tre olika modellområden: Kristianstadsslätten (Listerlandet exkluderas) samt en nordlig och en sydlig del. Resultaten är tolkade till den gamla bilden från Kristianstads vattenförsörjning.

Resultaten visar att när man tar ut grundvatten "skapar" man mer grundvatten, dvs läckaget till sandstenen ökar. Vid uttag av grundvatten finns mindre mängd som når vattendrag och havet. Flödesstationen i Vramsån är inlagd i modellen och kalibrerad efter den. Referensscenariot för nordliga

delen visar att vi har inte så mycket mer att ta ut (?). Balansen är nära noll!
På södra delen av Kristianstadsslätten finns troligen mer marginal innan eventuell påverkan sker.

Bevattningsuttagen i modellen är baserade på de uttag som är uppskattade för 80-talet, sedan förlängt fram till 2001 (simuleringsperiodens slut).
Bevattningsuttagen i modellen är inlagt för att endast ske april-september.
Ove Gustavsson påpekar att den stora utbyggnaden av bevattningsborrhör sker på 70-80-talet och Carl Andersson uppskattar tillskottet de senaste 10 åren är 1-2 bevattningsbrunnar per år. Hans Persson, LRF, konstaterar att det blir en del specialodlingar på senare år. Sara Malmberg säger att det idag görs en del energiborrhör - där återförs vattnet ofta, men inte alltid (gäller då oftast för villor). Framtida klimatförändringar medför troligen ökat bevattningsbehov.

Skillnaden i tryckskillnader mellan ytligt och djupt grundvatten har minskat pga av uttag av grundvatten. Detta syns tydligt i Kristianstad. Vid t ex Rinkaby har gränsen för negativ och positiv tryckskillnad förskjutits någon km. Ska man sträva efter att denna gräns inte ska förskjutas?

Michael Dahlman uppmanar deltagarna att lämna synpunkter på de preliminära resultaten och ställ frågor. Johanna Larsson påpekar att modellen inte blir bättre än indata. Vi behöver bättre indata för bevattningsuttagen, var och hur mycket? Hur kan vi gå vidare? Hans Persson, LRF, informerar om att lantbrukarna har 2006 års konflikt färskt i minnet och att ämnet är brännbart stoff, men att vi behöver skapa förståelse för varandra. Vi kan gå stegvis framåt nu under vintern, men poängterar vikten av att gå varligt fram. Ett samarbete mellan Hushållningssällskapet, LRF, Calle och Johanna Larsson har påbörjats sedan förra mötet.

7. Hållbar vattenförvaltning, vad är det?

Vad ska vi uppnå, vad hindrar oss från att uppnå det, var krockar vi någonstans? Syftet med grundvattenrådet är ju hur vi kan ta hand om grundvatten tillsammans. En utgångspunkt är på vilket sätt ska vi arbeta

tillsammans och att vi värderar resursen olika. Vad man ska sträva efter medföljer också sina begränsningar och problem.

Förslag på utgångspunkter att sträva efter:

- När vattenföringen i vattendragen minskar har vi gått för långt.
- Grundvattennivåer – när grundvattennivån sjunker för mycket har vi gått för långt.
- Tryckskillnad – vi accepterar/accepterar inte en förskjutning av tryckskillnad. Vad kan vi acceptera? Det har både en ekologisk betydelse och en föroreningsproblematik när ytligt grundvatten kan nå djupare.
- Vattenbalans- sätta en gräns för uttag. Kanske på mindre delar t ex i norra området där det idag är mer ansträngt. Uttag för bevattning varierar, svårt att uppskatta vad som är balansen. Varje enskilt år är kanske inte så intressant, utan bufferten är större. Det kanske finns år då vi kan ta ut mer utan att vi skapar problem.

8. Diskussion om konflikter och hur vi kan lösa dem i samförstånd.

En konflikt är grundvattens ekologiska betydelse och dess naturvärde. En möjlig framtida konflikt är ett nytt vattentäktsområde vid Graften, där just utströmningsområden har stora naturvärden. Kan uttag av grundvatten störa den ekologiska balansen?

Direkt konkurrens på nära håll regleras ofta av lagstiftning. Men om inte alla söker vattendom så är konkurrens inte lagligt reglerad. Denna konkurrens är inte nödvändigtvis heller jämställd vad gäller maktfördelning eller pengar. En sådan konflikt uppstod i Fjälkinge där intern nära konkurrens om bevattningsuttag gjorde att man inte kunde ta upp så mycket grundvatten som man hade vattendom för, grundvattensänkningen blev snabbt för stor. En annan konflikt är att vattenkvaliteten kan ändras, mängderna finns men kvaliteten är inte ok. Vad gör vi då?

Med hållbart menar vi att vi vill hålla på så länge som möjligt, inte bara 5-10år utan i 100 - 200år. Ett förslag är att 5 år är maximal tid för avstämning, att vi ska arbeta i 5 års cykler.

Det är viktigt att följa upp kvalitetsförändringar, inte enbart konstatera att de existerar. Nitratförorening kan man ifrågasätta om det har hänt något sedan 60talet egentligen. Hässleholms vatten har en brunn som varit stängd i 10 år pga nitratproblem och kan nu användas igen utan förhöjda värden av nitrat, men bara så länge uttaget är litet.

En annan aktuell konflikt är uttag för bevattning- lantbrukarna är på sin vakt. Myndighetsförtroendet är mycket lågt hos lantbrukare i området sedan 2006. Man är även rädd för vattenavgifter och hur det blir med vattenskyddsområden (hur stora ska de vara, vem ersätter). Men man vill ju inte försämrade och alla vill lösa konfliktknutar i god tid.

Henrik Brink menar att anledningen till att alla är här är just att vi vill samarbeta och lyfte frågan om finansiering av Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten, i något läge kanske Kristianstads kommun och Länsstyrelsen inte längre kan stå för alla kostnader utan det måste lösas på annat vis. Frågan bedöms lyftas naturligt i ett senare skede.

9. Deltagarlistan - finns det fler att bjuda in? Är vi representativa för området?

Beträffande hur representativ Grundvattenrådet för Kristianstadsslättens deltagare är för området, tycker deltagarna är sändlistan är bra. Johanna Larsson frågar om vi bör bjuda in privata konsulter och i så fall i vilken utsträckning och vilka? Anna Grönlund menar att de får ta initiativ och läsa i tidningen och vill de vara med får de det, på eget initiativ. Deltagarna godkänner den inställningen.

10. Övriga frågor.

Johanna Larsson informerar om att Emma Östensson på Vattenmyndigheten för Södra Östersjön, har påbörjat ett pilotprojekt för att genomföra en ekonomisk analys i enlighet med EU:s vattendirektiv. Man ska ta fram nyckelindikatorer som visar den ekonomiska betydelsen av vattenanvändning och att grundvatten inom Kristianstadsslätten är med som ett beräkningsområde. Pilotprojektet ska vara klart till årsskiftet.

11. Inför nästa möte. När? Förslag till frågor inför nästa möte?

Deltagarna godkänner att nästa möte planeras till månadsskiftet januari-februari 2008. Katrin Svensson, miljöinformatör på Kristianstads kommun, har föreslagit att Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten är rätt forum för att ta fram åtgärdsförslag för att nå grundvattenmålen. Vi bör kanske bjuda in henne och att miljömålen kan bifogas vid nästa inbjudan till möte. Hans Persson, LRF, föreslår att vi bjuder in Emma Östensson för att berätta om den ekonomiska analysen och vad man kom fram till.

12. Mötet avslutas.

Johanna Larsson